

בסוד עבדיך

דמית הדר כבוד הודך

בס"ד גליון כ"ה פרשת מטות תשפ"ב דברי ירמיהו הנושא: עוברת שהריחה

הפטרת פרשת מטות

"דברי ירמיהו בן חלקיהו... תבוא אליהם נאום ה'" (ירמיהו א' ב' ג.)¹
בהפטרה מבואר ראשית דרכו של ירמיהו הנביא בנבואתו, שהזהיר את ישראל מן הפורענות קודם חורבן בית הראשון, והוא התנבא מימות יאשיהו עד חורבן ירושלים בחודש אב.

ונאמר לו בנבואה "בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתך נביא לגוים נתתיך", שנתקדש כבר מבטן אמו לנביא על ישראל, וירמיהו סירב להתנבא לישראל בטוענו כי עדיין הינו נער ואינו ראוי להוכיחם, ורוח הקודש השיבה לעומתו, הלא בנער אני חפץ שאין בו חטא, והבטיחו ה' שיגין עליו ויסייע לו וינצרו מכל רע.

והראהו ה' בנבואה מקל שקד, לסימן שכמו שקד הזה שמשעת חניטתו עד גמר בישולו הוא עשרים ואחד יום, כמנין ימים שבין שבעה עשר בתמוז שבו הובקעה העיר, לתשעה באב שבו נשרף הבית.

ובנבואה נוספת ראה סיר שפות המעלה רתיחות נוטות לצד צפון, לרמוז שגלות ירושלים יפתח מבבל שהיא צפונית לארץ ישראל.

ואז ה' הורה לו להזדרז להתרות בפניהם על החורבן העתיד לבוא עליהם, והבטיחו שאף שילחמו נגדו לא יוכלו לאבדו כי ה' איתו להצילו.

והוסיף להתנבא שעל אף כל הפורענויות לא יעזבם ה', ויעניש את המרעים להם, משום שהם מיוחדים בחשיבותם כתרומה שניתנת מראשית התבואה שהוא קודש לה', שהרי "זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

וכתב הלבוש (אוי"ח סי' תקמ"ט ס"א), שהוא מן הג' הפטרות שמפטרין קודם ט' באב, המדברים בפורענויות דירושלים.²

עוברת שהריחה ביום הכיפורים

איתא במתני' (יומא פב.) עוברת שהריחה מאכילין אותה עד שתשיב נפשה. ופי' רש"י "עוברת שהריחה" העובר מריח ריח תבשיל והוא מתאווה לו, ואם אינה אוכלת שניהו מסוכנן.

ובגמ' (ע"ב) ההיא עוברת דארחא אתו לקמיה דרבי, אמר להו זילו לחושו לה דיומא דכיפורי הווא, לחושו לה ואילחישא, קרי עליה (ירמיהו א' ה' - מהפטרת השבוע) "בטרם אצרך בבטן ידעתך וגו'"³ נפק מינה רבי יוחנן, ההיא עוברת דארחא אתו לקמיה דרבי חנינא, אמר להו לחושו לה ולא אילחישא, קרי עליה (תהילים נ"ח ד') "זורו רשעים מרחם" נפק מינה שבתאי אצר פירי.⁴

ופי' רש"י "ההיא עוברת דארחא" שהריחה ויום הכיפורים היה, "לחושו לה" באזנה שיוה"כ הוא היום אולי תוכל להתאפק, "ואלחישא" קיבלה את הלחישה שפסק העובר מתאווה.⁵

עוברת שהריחה - בשאר איסורים

הרמב"ם (הל' שביתת עשור פ"ב ה"ט) כתב, עוברת שהריחה לוחשין לה באזנה שיום הכפורים הוא, אם נתקררה דעתה בזיכרון זה מוטב, ואם לאו מאכילין אותה עד שתתישב נפשה.

ובהל' מאכלות אסורות (פ"י ה"ד) פסק, עוברת שהריחה מאכל אסור כגון בשר קדש או בשר חזיר, מאכילין אותה מן המרק וכו'.

ומוכח שרק ביוה"כ לוחשין לה שיוה"כ היום, אבל בשאר איסורים מאכילין אותה מיד, וא"צ ללחוש לה שהוא מאכל אסור.

אולם הלבוש (סי' תרי"ז סעי' ב') כתב, עוברת שהריחה ביוה"כ, וכן בשאר ימות השנה שהריחה מאכל אסור, ואפילו הריחה אסור חמור, ואם לא יתנו לה ממנו תסתכן היא או הולד, לוחשים לה באזנה שהוא יוה"כ או שהוא איסור, דשמא שכחה האיסור או שהוא יוה"כ, וכשיזכרו לה האיסור תסיח דעתה מן המאכל, משום חומרת האיסור או משום חומרת היום ולא תבקש עוד, ואם תתישב דעתה מוטב ואם לאו נתנים לה מעט וכו'.

ומבואר שהלבוש נקט שגם בשאר איסורים לוחשים לה שהוא איסור, ורק אם לא נתקררה דעתה מאכילין אותה, ודלא כשהרמב"ם שסובר שרק ביוה"כ לוחשין לה ולא בשאר איסורים.

יום הכיפורים - יש היתר לאיסורו

ובהג' אשל אברהם (על השו"ע - להג"א אופנהיים) הביא בשם מוה"ר"ש דאנסאך, שהקשה בדעת הרמב"ם מאי שנא יוה"כ ששלושין לה שהוא יוה"כ ורק אם לא נתקררה דעתה מאכילין אותה, מהא דבשר קודש וחזיר שמאכילין אותה מיד ואין לוחשין לה שהוא מאכל אסור.

והביא מליקוטי מטה אשר שתירץ, דשאני יוה"כ שיש היתר לאיסורו, ושמא ע"י שיחלשו לה שיוה"כ היום תתקור דעתה שתמתין עד הערב ותאכל ממנה בהיתר, אבל בבשר קודש וחזיר שנשאר באיסורו לעולם - אין טעם ללחוש לה, שכיון שלעולם לא תאכל ממנה בהיתר - ודאי לא תתקור דעתה, וכמו שמצינו שאין איסור יחוד באשתו נדה כיון דאין איסורה לעולם.

וכדבריו מוכח ברבינו מנוח (הל' שביתת עשור פ"ב ה"ט), לוחשין לה באזנה ואולי תוכל להתאפק ותוכל לקבל הדברים בשמעה עונש האוכל ביוה"כ, ואומרים לה ג"כ המתני מעט כי בלילה תוכלי לאכול כדי שבעך.

ולכאורה לדעת הרמב"ם גם בשאר מאכל אסור שיש היתר לאיסורו, וכגון חמץ בפסח או מצה בערב פסח או תבואת חדש, צריך ללחוש לה שהוא איסור, שמא יתקור דעתה וכמו ביום הכיפורים, (ושמא בחמץ בפסח וכן בתבואת חדש לא יתקור דעתה ע"י שתמתין זמן רב, ורק סמוך לסיום זמן איסורו יכולה להתאפק דומיא דיוה"כ שהוא רק יום א').

ותוכחותיו לפרשת דברים, שיש בה תוכחת משה ושייכי יותר להדדי, ועוד דשניהם הוכיחו לישראל בלשון אחד, משה אמר בפרשה זו "איכה אשא לבדי" וישעיה אמר "איכה היתה לזונה".

3 ובתוס' יוה"כ (יומא פב.): "בטרם אצרך בבטן ידעתך" נראה דעיקר הקריאה דקרי עליה הוא סיפא דקרא "ובטרם תצא מרחם הקדשתך", וכדאיתא בתענית (א.) כל היושב בתענית נקרא קדוש, ונרמו בזה דעובר העתיד להיות צדיק הקב"ה מקדישו טרם יצא מרחם אמו, שיוכל להתענות ויקרא קדוש, ונפק מינה ר' יוחנן דהוי קדוש כדאיתא בברכות (א.) דיתב אשערי טבילה, דכל מי שאין יצר הרע שולט בו נקרא קדוש. ויש לציין שבאור זרוע (ח"ב הל' יוה"כ סי' רפ"ב) הביא הגמ', וציין לפסוק בשלימותו "בטרם אצרך בבטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתך נביא לגוים נתתיך".

4 ובשער הציון (אות ג') הביא דברי המאירי, שכשלושין לה מענין היום, מצרפין בדבריהם הבטחה על העובר, שאם תתישב דעתה תהא בטוחה על עוברת שתהיה יראת שמים מצויה בו.

5 וברא"ש (יומא פ"ח סי' י"ג), מבואר שהכונה הוא גם למעוברת וגם לולדה, שאין מציאות של סכנת הא' בלא סכנת האחר, ובשער הציון (סי' תרי"ז אות א') הביא שמרש"י שכתב "שפסק העובר מתאווה" משמע שרק הולד מתאווה, וברבינו מנוח מבואר שרק האם מתאווה.

1 הפטרת מטות - והיא הפטרת שמות למנהג הספרדים (אלהו רבא סי' תקמ"ט ס"ב ב').

והפטרת "דברי ירמיהו" קורין גם בארץ ישראל וגם בחו"ל, ואע"פ שבקריאת הפרשה משתווין בני חו"ל עם בני א"י רק בשבוע הבא, שבארץ ישראל יקראו פ' מסעי ובחו"ל יקראו מטות מסעי, מ"מ בהפטרה משתווין כבר בשבת זו, כיון שאין קוראים מענין הקריאה אלא בג' דפרענותא.

2 והיא הפטרה הראשונה מסדר ההפטרות שמתחיל ב"י בתמוז ועד יוה"כ, שאין מפטרין מענין הקריאה אלא ג' דפרענותא וז' דנחמתא ובי' דתיובתא, וכמבואר בפסיקתא דרב כהנא מפרק כ"ז ואילך, והובא בתוס' (מגילה לא: ד"ה "יראש חודש אבי"), וכן כתב המרדכי (מגילה סי' תתל"א), וז"ל וכן אנו נוהגין ע"פ הפסיקתא דשי"ח נו"ע אר"ק שד"ש, ג' דפרענויות קודם תשעה באב ושבעה דנחמתא לאחר תשעה באב ובי' דתשובה. וכן נפסק בטור ושו"ע (אוי"ח סי' תכ"ח סעי' ח'). והרמב"ם (הל' תפילה פ"ג הי"ט) הביאם בשינוי הסדר, אולם בסדר תפילות (סוף אהבה) הביא רק שיש נוהגין להפטר בנחמות ולא בפרענויות.

דברי ירמיהו - מטות (פינחס)	ותאמר ציון - עקב	קומי אורי - כי תבוא
שמעו - מסעי (מטות מסעי)	עניה סוערה - ראה	שוש אשיש - נצבים (נצבים וילך)
חזון ישעיהו - דברים	אנכי אנכי - שופטים	דרשו ה' בהמצאו - צום גדליה במנחה
נחמו נחמו עמי - ואתחן	רני עקרה - כי תצא	שובה ישראל - וילך (האזינו)

וכתב הלבוש (סי' תכ"ח סעי' ח'), ומפטרין באלו מפני שעיקר הנביאים שנבאו על החורבן הם ישעיה וירמיה מפטרין בנבואתם, ומקדימין ירמיה לישעיה אע"ג דישיעה קדמו, כדי לסמוך נבואת ישעיה

נתרם לזכות שמואל ב"ר עבי מאיר נ"י

שיזכה לגדול בתורה ויראת שמים - וירונו ממנו הוריו ומוריו רוב נחת דקדושה

